

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.23>

УДК 657+378

Т. О. Меліхова,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу,
оподаткування та аудиту, Інженерний навчально-науковий
інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9934-8722>*

С. А. Івченко,

*аспірант спеціальності 073 «Менеджмент», Інженерний навчально-науковий
інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-1771-9692>*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ІТ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЧИННИКА ГНУЧКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ АВТОМАТИЗОВАНИХ ПРОЦЕСІВ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ

T. Melikhova,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting,
Analysis, Taxation and Audit, Engineering Educational and Scientific Institute named
after Yu.M. Potebny of Zaporizhzhya National University*

S. Ivchenko,

*Postgraduate Student of second year of the specialty 073 "Management",
Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu.M. Potebny of
Zaporizhzhya National University*

IMPROVEMENT OF IT TECHNOLOGY CONTROL METHODS AS A FACTOR OF FLEXIBLE MANAGEMENT IN INCREASING THE EFFICIENCY OF AUTOMATED PROCESSES OF THE MANAGEMENT SYSTEM

У сучасних умовах, в яких останній час функціонують українські підприємства, швидкими темпами йде розвиток ІТ технологій і активне їх застосування в процесах придбання, виробництва, збуту. Менеджмент по своїй природі дуже гнучкий інструмент, тому він перший став впроваджувати в свою систему новітні ІТ технології, що значно підвищило ефективність їх автоматизованих процесів управління. Контроль, як функція менеджменту, опинилась одночасно перед необхідністю здійснювати контроль та відсутністю методики для його здійснення. Без якісного контролю не можливо проводити ефективне управління та реалізовувати інші його функції. За допомогою ефективного контролю підприємство може досягнути свої цілі. Контроль перший виявляє небезпечну ситуацію, бачить можливу загрозу, реагує на імовірність кризи, а також підтримує вже досягнутий рівень стабільної роботи підприємства та подальшого його розвитку.

Метою контролю за ІТ технологіями є встановлення правильності придбання та списання ІТ технологій та сучасного обладнання, а також ефективності роботи ІТ служби.

Завдання контролю ІТ технологіями полягає у перевірці за правильністю придбання нових ІТ технологій та сучасного обладнання, роботою ІТ служби, списання застарілого обладнання та комп'ютерних програм.

Процес контролю включає розробку методики перевірки, фактичне проведення контролю зі співставленням даних за документами з даними фактично виявленими при перевірці, моніторинг проведення автоматизованого процесу придбання і списання обладнання та програмного забезпечення, результати роботи ІТ служби, розробка заходів усунення недоліків.

У роботі удосконалена методика контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством, яка на відміну від існуючих, включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством надасть змогу охопити питання, які пов'язані з придбанням нових ІТ технологій та сучасного обладнання, роботою ІТ служби, списанням застарілого обладнання та комп'ютерних програм. Запропонована методика дозволить поліпшити систему контролю за ІТ технологіями як чинника гнучкого менеджменту, які

направлені на підвищення ефективності автоматизованих процесів систем управління.

In the modern conditions in which Ukrainian enterprises have been operating recently, the development of IT technologies and their active use in the processes of acquisition, production, and sales is proceeding at a rapid pace. Management by its very nature is a very flexible tool, so it was the first to introduce the latest IT technologies into its system, which significantly increased the efficiency of its automated management processes. Control, as a function of management, was simultaneously faced with the need to carry out control and the lack of a methodology for its implementation. Without quality control, it is impossible to carry out effective management and implement other functions. With the help of effective control, the enterprise can achieve its goals. Control first detects a dangerous situation, sees a possible threat, reacts to the probability of a crisis, and also supports the already achieved level of stable operation of the enterprise and its further development.

The purpose of control over IT technologies is to establish the correctness of the purchase and write-off of IT technologies and modern equipment, as well as the efficiency of the IT service.

The task of controlling IT technologies is to verify the correctness of the acquisition of new IT technologies and modern equipment, the operation of the IT service, and the write-off of obsolete equipment and computer programs.

The control process includes the development of the verification methodology, the actual control with the comparison of data on documents with the data actually discovered during the control, monitoring of the automated process of acquisition and write-off of equipment and software, the results of the IT service, and the development of measures to eliminate deficiencies.

In the work, the method of monitoring IT technologies used for enterprise management has been improved, which, unlike the existing ones, includes: a questionnaire, a general inspection plan, an inspection program, working documents. The proposed method of control over IT technologies used for enterprise management will provide an opportunity to cover issues related to the acquisition of new IT technologies and modern equipment, the operation of the IT service, and the write-off of outdated equipment and computer programs. The proposed technique will improve the system of control over IT technologies as a factor of flexible

management, which are aimed at increasing the efficiency of automated processes of management systems.

Ключові слова: *контроль, ІТ технології, гнучкий менеджмент, ефективність, автоматизовані процеси, система управління.*

Keywords: *control, IT technologies, flexible management, efficiency, automated processes, management system.*

Вступ. У сучасних умовах, в яких останній час функціонують українські підприємства, швидкими темпами йде розвиток ІТ технологій і активне їх застосування в процесах придбання, виробництва, збуту. Менеджмент по своїй природі дуже гнучкий інструмент, тому він перший став впроваджувати в свою систему новітні ІТ технології, що значно підвищило ефективність їх автоматизованих процесів управління. Контроль, як функція менеджменту, опинилась одночасно перед необхідністю здійснювати контроль та відсутністю методики для його здійснення. Без якісного контролю не можливо проводити ефективне управління та реалізовувати інші його функції. За допомогою ефективного контролю підприємство може досягнути свої цілі. Контроль перший виявляє небезпечну ситуацію, бачить можливу загрозу, реагує на імовірність кризи, а також підтримує вже досягнутий рівень стабільної роботи підприємства та подальшого його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемними питаннями контролю за обладнанням та програмним забезпеченням займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Бутинець Ф.Ф., Кулаковська Л.П., Макаренко А.П., Піча Ю.В., Сахарцева І.І., Усач Б.Ф. та інші. Автори розглядають дане питання зі своєї точки зору та акцентують увагу на різних методиках перевірки. Проте саме питання контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством розкрито недостатньо і потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є удосконалення методики контролю за ІТ технологіями, що використовуються для ефективного управління підприємством.

Метою контролю за ІТ технологіями є встановлення правильності придбання та списання ІТ технологій та сучасного обладнання, а також ефективності роботи ІТ служби.

Завдання контролю ІТ технологіями полягає у перевірці за правильністю придбання нових ІТ технологій та сучасного обладнання, роботою ІТ служби, списання застарілого обладнання та комп'ютерних програм.

Анкету перевірки ІТ технологій, що використовуються для управління підприємством подано в таблиці 1.

Таблиця 1. Запропонована анкета перевірки ІТ технологій, що використовуються для управління підприємством

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	Види ІТ технологій, що використовуються на підприємстві: - Апаратні засоби; - Програмні засоби; - Технічна підтримка?				
2	Чи розроблена концепція використання бізнес-процесів?				
3	Чи проводиться зміна поколінь інформаційних систем?				
4	Чи часто відбуваються проблеми у програмному забезпеченні або зовнішні хакерські атаки?				
5	Чи визначається ефективність використання інформаційних систем?				

Процес контролю включає розробку методики перевірки, фактичне проведення контролю зі співставленням даних за документами з даними фактично виявленими при перевірці, моніторинг проведення автоматизованого процесу придбання і списання обладнання та програмного забезпечення, результати роботи ІТ служби, розробка заходів усунення недоліків.

В таблиці 2 наведено план проведення контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством

Таблиця 2. Запропонований план проведення контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством

Етапи перевірки	Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець
Попередній	Знайомство з ІТ технологіями, що використовуються на підприємстві		
Фактичний	Інвентаризація існуючих ІТ технологій, що використовуються на підприємстві		
Основний	Контроль за придбанням нових ІТ технологій		
	Контроль за придбанням сучасного обладнання		
	Контроль за роботою ІТ служби		
	Контроль за списанням застарілого обладнання		
	Контроль за списанням застарілих комп'ютерних програм		
Заключний	Підготовка звіту та надання рекомендацій		

Програма проведення контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством наведено у таблиці 3. Робочі документи, які складає при перевірці на підставі розробленої програми наведені у таблицях 4-8.

Таблиця 3. Запропонована програма проведення контролю за ІТ технологій, що використовуються для управління підприємством

№	Мета контролю	Перелік процедур контролю	Критерії якості контролю	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	Впевнитись у правильності проведення інвентаризація існуючих ІТ технологій, що використовуються на підприємстві	Інвентаризація існуючих ІТ технологій, що використовуються на підприємстві	А,Б,В,Г	ІТ-1			
2	Впевнитись у правильності придбання нових ІТ технологій	Контроль за придбанням нових ІТ технологій	А,Б,В,Г	ІТ-2			
3	Впевнитись у правильності придбанням сучасного обладнання	Контроль за придбанням сучасного обладнання	А,Б,В,Г	ІТ-3			
4	Впевнитись у правильності роботи ІТ служби	Контроль за роботою ІТ служби	А,Б,В,Г	ІТ-4			
5	Впевнитись у правильності списання застарілого обладнання	Контроль за списанням застарілого обладнання	А,Б,В,Г	ІТ-5			
6	Впевнитись у правильності списання застарілих комп'ютерних програм	Контроль за списанням застарілих комп'ютерних програм	А,Б,В,Г	ІТ-6			

Таблиця 4. Запропонований робочий документ ІТ-1 – Інвентаризація існуючих ІТ технологій, що використовуються на підприємстві

Місце розташування	Вид ІТ технологій	Дані за документами	Фактично встановлено перевіркою	Відхилення	
				нестача	надлишок

Таблиця 5. Запропонований робочий документ ІТ-2 – Контроль за придбанням нових ІТ технологій

Вид ІТ технологій	Ціна придбання	Постачальник	Середня ціна на ринку	Відхилення

Таблиця 6. Запропонований робочий документ ІТ-3 – Контроль за роботою ІТ служби

Відповідальна особа	Дотримання графіку роботи	Відповідність персоналу	Відповідність обладнання	Встановлені відхилення	
				Вид порушення	Причини

Таблиця 7. Запропонований робочий документ ІТ-4 – Контроль за списанням застарілого обладнання

Відповідальна особа	Тип обладнання	Термін придатності для використання	Можливість продовження терміну	Фактичний термін експлуатації	Причина	Оприбутковано запасних частин після списання

Таблиця 8. Запропонований робочий документ ІТ-5 – Контроль за списанням застарілих комп'ютерних програм

Відповідальна особа	Галузь програми	Термін придатності для використання	Можливість доробки або заміни	Причина

Висновки. У роботі удосконалена методика контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством, яка на відміну від існуючих, включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю за ІТ технологіями, що використовуються для управління підприємством надасть змогу охопити питання, які пов'язані з придбанням нових ІТ технологій та сучасного обладнання, роботою ІТ служби, списанням застарілого обладнання та комп'ютерних програм. Запропонована методика дозволить поліпшити систему контролю за ІТ технологіями як чинника гнучкого менеджменту, які направлені на підвищення ефективності автоматизованих процесів систем управління.

Література

1. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Бескоста Г.М. Аудит : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 184 с.
2. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Бескоста Г.М. Організація і методика аудиту : навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. 190с.
3. Макаренко А.П. Державний фінансовий контроль / А.П. Макаренко, І. Я. Максименко, Т.О. Меліхова, О. П. Зоря навч. посібник для внз : [гриф ЗДІА] - Запоріжжя : ЗДІА, 2017. - 280 с.
4. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2017, P. 268-275.
5. Меліхова Т.О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 632 с.
6. Меліхова Т.О. Аналіз наявних методик оцінки рівня економічної безпеки підприємства для проведення сучасної діагностики його фінансового стану. *Інноваційна економіка*. 2018. № 1-2. URL: <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/255>

7. Меліхова Т. О. Оцінювання ймовірності банкрутства з метою підвищення фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 10. С. 11–18. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.10.11

8. Меліхова, Т.О. Аналіз фінансового стану та виявлення загроз як засіб прогнозування ймовірності банкрутства промислового підприємства. *REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT*, (1(17), 48–57. [https://doi.org/10.15802/rtem.v0i1\(17\).176496](https://doi.org/10.15802/rtem.v0i1(17).176496)

9. Меліхова Т. О., Меліхов Є. В. Напрями протидії та ефективної боротьби з рейдерськими захопленнями в системі аудиту інформаційної безпеки. В кн.: Цифрова трансформація промислового менеджменту: теорія і практика / За загальною редакцією Воронкова В. Г., Метеленко Н. Львів – Торунь: Liha-Pres. 2023 С. 464-533. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/225>. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-319-7-9>

10. Феофанов, Л.К., Меліхов, Є.В. Фінансовий аналіз на підставі проведеної аналітичної роботи для вирішення управлінських завдань на мікроекономічному рівні в системі корпоративної соціальної відповідальності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 3. С.92-96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.92>

11. Макаренко, А.П., Меліхов, Є.В. Удосконалення автоматизації обліку та аудиту виробничих запасів в системі управління підприємством для підвищення ефективності господарської діяльності. *Агросвіт*. 2023. № 20. С. 37-43. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.20.37>

References

1. Makarenko, A.P. Melikhova, T. O. and Beskosta, H. M. (2016), *Audyt* [Audit], ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

2. Makarenko, A.P. Melikhova, T. O. and Beskosta, H. M. (2015), *Orhanizatsiya i metodyka audyt* [Organization and method of audit], ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

3. Makarenko, A.P. Maksymenko, I. YA. Melikhova, T. O. and Zorya, O.P. (2017), *Derzhavnyy finansovyy kontrol*, [State financial control], ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

4. Maksymenko, I. and Melikhova, T. (2017), “Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine”, *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3, No. 5, pp. 268-275.
5. Melikhova, T.O. (2018), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: formyrovanye, kontrol', efektyvnist'* [Economic security of the enterprise: formation, control, efficiency], Kherson, Ukraine.
6. Melikhova, T.O. (2018), Analysis of available methods for assessing the level of economic security of an enterprise for conducting modern diagnostics of its financial condition *Innovatsiyna ekonomika*. Vol. 1-2, available at: <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/255> (Accessed 23 Jan 2024)
7. Melikhova, T. (2019), “Bankruptcy probability estimation to improve the financial condition of the enterprise”, *Agrosvit*, vol. 10, pp. 11–18. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.10.11
8. Melikhova, T. O. (2019), “Analysis of the financial condition and identification of threats as a means of forecasting the probability of bankruptcy of an industrial enterprise”, *Review of transport economics and management*, vol. 1(17), pp. 48–57. [https://doi.org/10.15802/rtem.v0i1\(17\).176496](https://doi.org/10.15802/rtem.v0i1(17).176496)
9. Melikhova, T. and Melikhov, E. (2023), “Directions of countering and effective fighting against raiders in the information security audit system”, *Tsyfrova transformatsiia promyslovoho menedzhmentu: teoriia i praktyka* [Digital transformation of industrial management: theory and practice], Toruń: Liha-Pres, Lviv, Ukraine, pp. 464-533, available at: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/225> (Accessed 23 Jan 2024). DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-319-7-9>
10. Feofanov, L. and Melikhov, E. (2024) Financial analysis based on the analytical work carried out to solve managerial tasks at the microeconomic level in the system of corporate social responsibility. Investments: practice and experience. 2024. vol. 3. pp. 92-96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.92>
11. Makarenko, A. and Melikhov, E. (2023) Improvement of the automation of accounting and auditing of production stocks in the enterprise management system to increase the efficiency of economic activity. *Agroworld*. 2023. vol. 20. pp. 37-43. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.20.37>

Стаття надійшла до редакції 12.02.2024 р.